

INHOUD

ONTDEKKEN 6

Welkom in Italië.....	8	Veelzijdig Italië.....	20
De parels van Italië.....	10	Jaaroverzicht van Italië.....	38
Zicht op Italië.....	14	Een korte geschiedenis.....	40
Reisroutes.....	16		

BELEVEN 46

Noord-Italië	48		
Venetië.....	56	Toscane.....	366
Veneto en Friuli.....	102	Umbrië.....	400
Trentino-Alto Adige.....	128	Le Marche.....	414
Milaan.....	142	Emilia-Romagna.....	424
Lombardije en de meren.....	162	Zuid-Italië	440
Valle d'Aosta en Piëmont.....	180	Napels.....	448
Ligurië.....	200	Campanië.....	462
Midden-Italië	214	Abruzzo, Molise en Apulië.....	476
Rome.....	222	Basilicata en Calabrië.....	490
Lazio.....	320	Sicilië.....	500
Florence.....	332	Sardinië.....	526

WEGWIJS 534

Voor vertrek.....	536	Register.....	544
Italië onderweg.....	538	Uitdrukkingen.....	556
Praktische informatie.....	542	Dankbetuiging.....	558

Links: Colosseum en Forum; vorige blz.: Matera bij avond; omslag voor zijde: San Gimignano, Toscane

WELKOM IN ITALIË

Schitterende piazza's, uitzicht op een turquoise zee, glooiend heuvelland - Italië heeft het allemaal in huis. Daar bovenop komen nog het iconische kunstbezit, meer Unesco-werelderfgoed dan enig ander land en het verleidelijke *dolce vita*. Wat uw droomreis naar Italië ook inhoudt, deze Capitoel Reisgids is uw perfecte metgezel.

Italië is pas in 1870 één land geworden – voor die tijd was het een onrustige verzameling rivaliserende stadstaten. Het voordeel voor de moderne bezoeker is dat de geschiedenis van bondgenootschappen en conflicten een veelheid aan kunstschaten heeft opgeleverd zoals die nergens anders in Europa voorkomt. Van de machtige architectuur van het oude Rome en Pompeji tot de lieflijke Germaanse dorpen in het bergachtige noorden, en van de rafijne gotische paleizen in Venetië tot de weelderige renaissancekerken van Florence is een reis over het Italiaanse schiereiland een adembenemende tocht door de Europese geschiedenis. Het landschap is al even divers. Ski omlaag van de spectaculaire hellingen in de Dolomieten of geniet van het vuurwerk op het vulkaaneiland Stromboli. Dwaal rond over de met *macchia*

(maquis) begroeide woeste Sardijnse bergen of spot alpensteenbokken (*Capra ibex*) in het nationaal park Gran Paradiso. Zonnebaad op de ongerepte stranden van Apulië of proef de topwijnen van de Toscaanse heuvels. Nooit stelt de schoonheid van de Italiaanse natuur teleur, hoe u die ook benadert.

Door het enorme aantal niet te missen steden, dorpen, archeologische en natuurlijke bestemmingen kan Italië overweldigend overkomen. Wij hebben het land daarom voor u opgesplitst in handige hoofdstukken, met gedetailleerde thema's, reisroutes en kaarten om uw perfecte vakantie te plannen. Of u een weekend blijft, een week of langer, de Capitoel Reisgids Italië garandeert steeds opnieuw dat u het beste van het land te zien krijgt. Geniet van het boek, en geniet van Italië.

1

2

3

① Bloeiende velden in het nationaal park Monti Sibillini, Umbrië.

② Traditionele Italiaanse snacks.

③ Een schilderachtig kanaal met bootjes in Venetië.

DE PARELS VAN ITALIË

De parels van Italië

Sfeervolle ruïnes, extravagante paleizen, eindeloze wijngaarden, sterke espresso en versgebakken pizza: Italië telt zoveel glanzende parels. Hier noemen we enkele van onze favorieten.

HET APERITIVO 1

Er bestaat geen betere manier om de uurtjes voor het diner te vullen. Deze Italiaanse traditie om de eetlust te stimuleren bestaat uit koele sprankelende drankjes met een snackje erbij, variërend van een paar olijven tot geraffineerde *antipasti*.

3 PIZZA

De oorsprong ligt waarschijnlijk in Napels, maar nu is pizza uiteraard in heel Italië te krijgen. Een dikke bodem in Napels, een dunne in Rome, in punten gesneden of opgevouwen als *calzone*, de variatie is eindeloos. Maar altijd weet u zeker dat hij vers uit de oven komt.

HET CANAL GRANDE 2

De grootse waterweg van Venetië varend afleggen is een must. De langzame veerboot *Vaporetto 1* is niet eens duur! Blijf aan dek om van het zicht op de paleisfaçades te genieten, maar ook van het stadsleven dat zich geheel op het water afspeelt.

4 DE PASSEGGIATA

Als de avond valt, kleden de inwoners van de dorpen en steden zich netjes aan voor de avondwandeling. Er wordt ook etalages gekeken of gestopt voor een aperitief, maar het hoofddoel van de *passaggiata* is kijken en bekeken worden en vrienden tegenkomen.

HET PALAZZO 5

De Italiaanse steden danken hun schoonheid in grote mate aan de *palazzi*. Van de gotische gevels in Venetië tot de renaissancestische stadshuizen zijn ze gebouwd door de adel en rijke kooplieden. Nu zijn er vaak musea of hotels gevestigd.

MARKTEN 6

Een land met een eetcultuur als de Italiaanse biedt natuurlijk markten met een kleurige keuze aan verse producten. Soms treft u speciale markthallen aan, soms is het een buitengebeuren, waar meestal eetkraampjes bij horen.

4

RIALTO

📍 E3 🚶 Rialto

Het commerciële centrum van Venetië, Rialto, ontleent zijn naam aan *rivo alto* (hoge oever) en was een van de eerste delen van Venetië die werden bewoond. Het was een financiële en vervolgens een marktwijk, en is een van de drukste en bruisendste gebieden van de stad gebleven. Zowel inwoners als bezoekers verdringen zich tussen de kleurige kraampjes van de Erberia (fruit- en groentemarkt) en Pescheria (vismarkt), terwijl op de beroemde Rialtobrug souvenirs worden verkocht of u kunt een pauze nemen van de drukte bij het Canal Grande beneden.

→
Boten op het Canal Grande,
met de Rialtobrug als
achtergrond

0 meter 100 N
↑

Het Fondaco dei Tedeschi, oorspronkelijk een pakhuis en onderdak voor Duitse handelaren, is nu een luxe warenhuis.

↑ Het Canal Grande in de wijk Rialto

Palazzo Camerlenghi, gebouwd in 1528, was ooit het kantoor van de stadspenningmeesters (camerlenghi). De begane grond was de staatsgevangenis.

Riva del Vin is een van de weinige plekken om aan de oevers van het Canal Grande te zitten en te ontspannen.

Palazzo Barizza, herbouwd in de 17de eeuw, bezit nog steeds zijn vroeg-13de-eeuwse façade.

Riva del Ferro is de plaats waar schepen ijzer (ferro) losten.

Weetje

In 1444 stortte een vroege houten versie van de Rialtobrug in onder het gewicht van een trouwfeest.

②

Rialtomarkt

📍 San Polo 📍 Fruit- en groentemarkt: ma-za zonsopkomst-12.30 uur; vismarkt: di-za zonsopkomst-12.30 uur

Venetianen komen al honderden jaren naar de groente- en fruitmarkt van de Erberia voor verse producten. Zwaar beladen aken arriveren bij zonsopkomst en lossen hun kratten op de kade bij het Canal Grande. Lokale producten zijn onder meer rode *radicchio* uit Treviso en sappige asperges en jonge artisjokken van de eilanden Sant'Erasmus en Vignole. In de aangrenzende Pescheria-vismarkt vindt u tong, sardines, rog, inktvis, krabben, kokkels en andere soorten zeevruchten en vis.

③

Rialtobrug

Zeer weinig bezoekers verlaten Venetië zonder de iconische Rialtobrug over te steken. Deze oudste van de vier bruggen over het Canal Grande is een

prachtige plek om de constante activiteit van boten op het water beneden te bekijken. In Venetië werden al in de 12de eeuw stenen bruggen gebouwd, maar pas in 1588, na de instorting door slijtage of sabotage van eerdere houten constructies, werd een wedstrijd uitgeschreven voor het ontwerp van een nieuwe stenen Rialtobrug. Andrea Palladio, Jacopo Sansovino en Michelangelo behoorden tot de eminente kanshebbers. Na maanden van wikkelen en wegen was het de toepasselijk genaamde Antonio da Ponte die de opdracht won. De 48 meter lange brug werd in 1591 voltooid. Tot 1854, toen de Accademiabrug werd gebouwd, was de Rialtobrug de enige manier om het Canal Grande te voet over te steken.

CAPITOOLTIP Rialtomarkt

Om de markt in vol bedrijf te zien is de vroege ochtend de beste tijd - tegen de middag beginnen de verkopers alweer in te pakken.

①

San Giacomo di Rialto

📍 Campo San Giacomo, San Polo 📞 348 281 5492 📍 Ma-za 9.00-17.00, zo 11.00-19.00 uur 📍 Tijdens de mis

De eerste kerk die op deze plek werd gebouwd, zou in de 5de eeuw zijn gesticht en is daarmee de oudste kerk in Venetië. Het huidige gebouw dateert uit de 11de tot 12de eeuw, en in 1601 vonden grote restauratiewerkzaamheden plaats. De originele gotische portie en de enorme 15de-eeuwse 24-uursklok op de façade zijn de meest opvallende elementen. De gehurkte stenen figuur aan de andere kant van het plein is de zogenaamde Gobbo (bochelhaar) van de Rialto. In de 16de eeuw was dit een welkome aanblik voor wetsovertreders die gedwongen werden tot spitsroedenlopen van de Piazza San Marco naar dit plein in Rialto.

19

Sansepolcro

AD3 **A** Arezzo **📞** **f** Via Giacomo Matteotti 8; **www.prolocosansepolcro.it**

Sansepolcro is de geboorteplaats van Piero della Francesca (1410–1492). Het **Museo Civico** bezit twee van zijn werken: *De Opstanding* (1463) en de *Madonna della Misericordia* (1462). Ook ziet u er een 15de-eeuwse *Kruisiging* van Luca Signorelli. In de San Lorenzo-kerk aan de Via Santa Croce hangt een maniëristische *Kruisafneming* van Rosso Fiorentino (1494–1541).

Museo Civico

📍 Via N Aggiunti 65
📞 0575 73 22 18 **🕒** Dag.
10.00–13.30 en 14.30–19.00
(’s winters tot 18.00) uur
📅 Feestdagen

20

Crete Senesi

AC3 **A** Asciano **📞** **f** Corso Matteotti 124;
0577 71 44 50

Deze streek ten zuiden van Siena en Midden-Toscane

wordt gekenmerkt door afgeronde kleiheuvels die in de loop der eeuwen door hevige regenval zijn geërodeerd. Het gebied, ook wel de ‘Toscaanse woestijn’ genoemd, is zo goed als kaal. In het lege landschap staan enkel wat cipressen en dennen, die zijn aangeplant als windscherm voor de wegen en afgelegen boerderijen. Van de melk van op de heuvels gehoede schapen wordt een pittige pecorino-kaas gemaakt, die in heel Toscane populair is.

21

Montalcino

AC4 **A** Siena **📞** **f** Piazza del Popolo;
www.montalcino.net

Montalcino ligt op een heuvel, te midden van wijngaarden die de uitstekende rode Brunello wijn opleveren. U kunt hem proeven in de **Enoteca La Fortezza di Montalcino** (een wijnwinkel) ondergebracht in het 14de-eeuws fort met indrukwekkende muren. Onderweg van het fort naar de stad ziet u het klooster van Sant’Agostino met zijn 14de-eeuwse kerk, en, iets

verderop, het Palazzo Vesco-vile. Op het Piazza del Popolo rijst de slanke toren van het 13de-eeuwse Palazzo Comunale boven de stad uit.

Enoteca La Fortezza di Montalcino

A Piazzale Fortezza **🕒** Dag.
www.enotecalafortezza.com

TOP 3 WIJNGOEDEREN IN MONTALCINO**Castello di Banfi**

AC4 **A** Poggio alle Mura, Montalcino
www.castellobanfi.com

Dit wijngoed rond een kasteel op een heuvel organiseert rondleidingen en proeverijen.

Fattoria dei Barbi

AC4 **A** Località Pordernovi 170, Montalcino
www.fattoria.deibarbi.it

Rondleidingen in de wijnkelder. Met een taverne en wijnmuseum.

Podere Le Ripi

AC4 **A** Località Le Ripi
www.podereleripi.it
Biodynamisch. Proeverijen en rondleidingen.

Markt kraampjes op een pittoresk plein in Arezzo

22

Arezzo

AC3 **📞** **f** Piazza Libertà 1

Met zijn bloeiende sieraden-industrie is Arezzo een van de rijkste stadjes van Toscane. Tijdens de Tweede Wereldoorlog is een groot deel van het middeleeuwse centrum verwoest. Toch kent de stad nog bijzondere bezienswaardigheden, met als belangrijkste de fresco’s van Piero della Francesca in de Chiesa di San Francesco (blz. 384). Vlakbij staat de Pieve di Santa Maria met een rijkversierde romaanse gevel. Daarachter strekt zich de steil aflopende Piazza Grande uit, geflankeerd door een arcade, in 1573 gemaakt door Vasari, en het Palazzo della Fraternalità dei Laici (1377–1552)

De iets noordelijker gelegen grote **dom** is bekend om zijn 16de-eeuwse gebrandschilderde ramen en het kleine fresco *Maria Magdalena* van de hand van Piero della Francesca (1416–1492).

In het **Museo Diocesano (Mudas)** ziet u drie houten crucifixen uit de 12de en 13de eeuw, een bas-reliëf van de *Annunciatie* (1434) door Rossellino en schilderijen van Vasari. Meer werk van Vasari vindt u in het **Museo Casa di Vasari**, een huis dat de kunstenaar in 1540 zelf bouwde. Nog meer fresco’s van Vasari zijn te bewonderen in het **Museo d’Arte Medioevale e Moderna**, beroemd om zijn collectie majolica-aardewerk. Van het **Fortezza Medicea**, een vervallen 16de-eeuws Medicakasteel gebouwd door Antonio da Sangallo, hebt u een mooi uitzicht.

Dom

A Piazza Duomo 1 **📞** 0575 402 72 26 **🕒** Dag.

Museo Diocesano (Mudas)

📍 Piazza del Duomo 1
📞 0575 402 72 68 **🕒** April–juni wo–ma 10.00–18.00 uur

Museo Casa di Vasari

📍 Via XX Settembre 55
📞 0575 35 44 49 **🕒** Wo–ma

Museo d’Arte Medioevale e Moderna

📍 Via di San Lorentino 8
📞 0575 40 90 50 **🕒** Di–za

Fortezza Medicea

A Parco il Prato **📞** 0575 37 76 78 **🕒** Di–zo

23

Abbazia di San Galgano

AC3 **A** Siena **📞** **🕒** Tijden wisselen, check website
www.abbazia-san-galgano.business.site

Deze cisterciënzer abdij ligt in een mooie omgeving. San Galgano (1148–1181) was een dapper maar losbandige ridder

die zich later tot God bekeerde en de materiële wereld afzwoer. Toen hij zijn zwaard tegen een rots trachtte te breken ten teken van zijn afwijzing van oorlog, slokte de rots het zwaard op. Galgano zag dit als teken van Gods goedkeuring. Hij bouwde een hut op een heuvel boven de abdij (waar nu de Montesiepiakapel uit circa 1185 staat).

De abdij, waarvan de bouw in 1218 begon, is gotisch van stijl, waaruit blijkt dat de cisterciënzers die haar ontwierpen uit Frankrijk afkomstig waren. Ze wijdden hun leven aan werk en gebed. Ondanks de gelofte van armoede werden ze rijk door de verkoop van hout. In de 14de eeuw werd het kloosterbestuur steeds corrupter. De abdij raakte in verval tot zij in 1652 werd opgeheven. Het zwaard van Galgano staat in een steen net binnen de deur van het oratorium. De muren van de zijkapel zijn door Ambrogio Lorenzetti (1290–1348) beschilderd met scènes uit Galgano’s leven.

↑ Het karakteristieke woestijnachtige landschap van de Crete Senesi